

■ Litteraturöversikter

Martin Nilsson: *Demokratisering i Latinamerika under 1900-talet – vänstern och demokratins fördjupning*. Acta Wexionensia Nr 76/2005. Växjö 2005: Växjö University Press.

ANDERS UHLIN¹

Denna litteraturgranskning bygger på min opposition som fakultetsopponent vid Martin Nilssons disputation den 9 december 2005 vid Växjö universitet. Uppläggningsen är den konventionella i sådana sammanhang. Jag inleder med en sammanfattning av avhandlingens innehåll för att sedan genomföra en kritisk granskning av avhandlingens syfte, metod, teori och analys. Avslutningsvis ger jag ett sammanfattande omdöme och framhåller vad jag anser vara avhandlingens främsta förtjänster såväl som mindre starka sidor.

Sammanfattning

Vad som följer här är en relativt kort sammanfattning av det huvudsakliga innehållet. Utrymmet tillåter inte att jag går in på alla detaljer i en mycket innehållsrik avhandling.

Avhandlingens övergripande syfte formuleras som att "analysera den latinamerikanska vänsterns roll under transitionen

från diktatur till demokratiskt styre, samt dess betydelse på vägen mot en fördjupad och konsoliderad demokrati" (s 8). Utifrån detta syfte presenterar Nilsson inledningsvis ett antal grundläggande antaganden som utgör studiens utgångspunkter. För det första utgår han från ett "analytiskt transitionstänkande", d.v.s. det är själva regimförändringen som står i fokus och Nilssons begreppsapparat är väl förankrad i konventionell transitionsteori. Vidare utgår Nilsson från att alla aktörer har någon idé om hur demokratin ska utvecklas och dessa idéer behöver inte stämma överens. Det finns olika demokrati-modeller som förespråkas av olika aktörer. Att endast undersöka aktörerna och deras idéer är dock inte tillräckligt. Nilsson vill tillämpa ett aktör-strukturperspektiv som tar hänsyn till såväl aktörerna som de strukturella förutsättningar som begränsar och möjliggör vissa handlingar. Slutligen är en utgångspunkt för avhandlingen att vänsterns roll varierar mellan olika fall av demokratiseringsprocesser. Med vänster avses i denna studie den demokratiska vänstern. Revolutionära anti-demokratiska grupper tas inte upp.

Frågeställningarna kan därmed preciseras som

- Vilka roller hade vänstern under övergången till valdemokrati i Latinamerika under 1900-talet?
- Varför fick vänstern den roll den fick under transitionerna?
- Hur påverkar vänsterns demokratisyn dels vänsterns roll i transitionen, dels vänsterns roll i den fortsatta demokratiseringen mot en fördjupad demokrati?

1 Docent Anders Uhlin är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.
E-post: anders.uhlin@svet.lu.se

Figur 1: Val av fall för analysen av vänsterns roll i transitionsprocesser i Latinamerika. (Figuren bygger på Nilssons framställning men finns inte med i avhandlingen.)

	Individuella ledare närvarande	Individuella ledare frånvarande
Kollektiv aktör närvarande	El Salvador 1982-94	Chile 1983-90
Kollektiv aktör frånvarande	Venezuela 1958	Colombia 1956-58

- Vad är det som påverkar vänsterns möjligheter att verkligen försöka fördjupa demokratin? (s 16)

Nilsson menar att tidigare forskning inte har ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt vad som konsolideras. Det är en relativt oproblematiserad syn på "liberal demokrati" som är dominerande i litteraturen. Men, argumenterar Nilsson, vi måste beakta att det finns olika demokratimodeller och att olika aktörer har olika preferenser när det gäller typ av demokrati. Konflikterna mellan olika aktörer som föredrar olika demokratimodeller är det som präglar demokratins fördjupning, d.v.s. den senare fasen i demokratiseringsprocessen. Demokratins fördjupning handlar om att konsolidera idealtyperna valdemokrati, liberal demokrati eller deltagardemokrati. Interaktionen mellan olika aktörer avgör vilken demokratimodell som etableras, utvecklas och konsolideras.

Avhandlingens främsta bidrag uppges vara att föra in normativ demokratiteori

inom demokratiseringsforskningen – inte som utgångspunkt eller med ambitionen att säga något om hur demokratin normativt bör utformas, utan för att empiriskt studera aktörernas demokratiideal.

Studien presenteras som en kvalitativ studie utifrån en positivistisk vetenskapsyn. Flera empiriska fall analyseras, men Nilsson använder sig inte av fallstudiemetod. Han har uttalade generaliserande ambitioner. Det empiriska fallen uppges vara valda utifrån en "most similar system design". När det gäller vänsterns roll i transitionen har ambitionen varit att få med fall med alla logiska kombinationer avseende vänsterns närvaro respektive frånvaro som kollektiv aktör och genom individuella ledare. Se figur 1.

Avseende demokratins fördjupning väljs fall utifrån om vänstern antingen i regeringsställning eller opposition arbetat för antingen liberal demokrati eller deltagardemokrati. Se figur 2.

Figur 2: Val av fall för analysen av vänsterns roll i demokratins fördjupning i Latinamerika. (Figuren bygger på Nilssons framställning men finns inte med i avhandlingen.)

	Liberal demokrati	Deltagardemokrati
Regering	Costa Rica, Venezuela 1950-talet-1980-talet, Chile	Guatemala 1944-54, Chile 1970-73
Opposition		El Salvador, Brasilien

Nilsson har arbetat omväxlande deduktivt och induktivt, d.v.s. det har varit ett ständigt samspel mellan teori och empiri. Huvudsakligen har sekundärlitteratur använts, men även partiprogram etc. samt publicerade intervjuer med vänsterledare.

Efter att dessa övergripande metodologiska utgångspunkter presenterats i kapitel 1 följer tre teorikapitel som ingående diskuterar studiens teoretiska ramverk och centrala begrepp. Nilsson argumenterar, i likhet med de flesta demokratiseringsforskare, för nyttan av en minimal definition av demokrati för att klargöra skillnaden mellan diktatur och demokrati. Utifrån en maximalistisk demokratidefinition finns det ju knappast några demokratier och därmed inget underlag för empiriska studier. Det är således en konventionell version av liberal demokrati som står i fokus även i denna studie. Det innebär att demokrati utmärks av fria och rättvisa val i vilka i princip alla vuxna ska ha rätt att delta. Dessutom krävs det ett antal civila och politiska fri- och rättigheter samt att de folkvalda ska ha den reella makten. Med utgångspunkt i denna demokratidefinition skiljer Nilsson på två liberala demokratimodeller: valdemokrati (som endast utmärks av någorlunda fria och rättvisa val) och Robert Dahls polyarkibegrepp (som även inbegriper politiska fri- och rättigheter).

Så långt rör sig Nilsson inom konventionell demokratiseringsteori, men sen för han in frågan om demokratins fördjupning och deltagardemokrati. Det är detta andra fokus som skiljer ut studien från majoriteten av konventionella demokratiseringsstudier. Deltagardemokratiska modeller existerar dock inte i dagens Latinamerika, åtminstone inte på nationell nivå. Intressanta deltagardemokratiska experiment finner man exempelvis på lokal nivå i delar av Brasilien, men detta diskuteras

inte vidare eftersom studien uteslutande handlar om den nationella nivån.

Dessutom ligger fokus på regimer och hur dessa förändras. Transition, "the interval between one political regime and another", handlar i praktiken om övergången från auktoritär regim till valdemokrati. Nilsson talar även om en andra transition som innebär antingen konsolidering av valdemokratin eller liberal deltagardemokrati. I linje med etablerad teori på området menar Nilsson att konsolidering av demokratin kan studeras i termer av beteenden, attityder och strukturer. Han är dock kritisk mot konsolideringsbegreppet eftersom det inte tar hänsyn till vilken demokratiform som konsolideras. För att undersöka vilken demokratiform som kan konsolideras måste vi studera aktörer och deras idéer, argumenterar Nilsson. I denna avhandling analyseras vänstern som kollektiv aktör respektive individuella vänsterledare som elitaktörer. Förutom de ovan refererade demokratimodellerna valdemokrati och liberal deltagardemokrati (eller polyarki) laborerar Nilsson alltså med en tredje demokratimodell: deltagardemokrati. Att enbart analysera aktörerna och deras idéer är dock inte tillräckligt, menar Nilsson. Vi måste även beakta strukturella förutsättningar för utveckling av olika demokratimodeller. I detta sammanhang tas tre olika strukturella förutsättningar upp, relaterade till militären, oligarkin och USA. Detta är i korthet den teori- och begreppsapparat som utgör avhandlingens analytiska ramverk.

Efter kapitel 5, som ger en historisk översikt över den latinamerikanska vänstern, följer den empiriska analysen. Kapitel 6 tar upp vänsterns roll under transitionen. I fallet Venezuela 1958 deltog vänsterns ledare i förhandlingar kring transitionen. Resultatet blev en valdemokrati

som senare utvecklades till en mer fördjupad liberal demokrati. I Chiles transitionsprocess 1983-90 deltog vänstern som kollektiv aktör, men militären kontrollerade transitionen till valdemokrati. El Salvador 1982-94 är ett exempel på en transitionsprocess där vänstern deltagit både som kollektiv aktör och genom individuella ledare i förhandlingar. Resultatet blev även här en valdemokrati med garantier för den auktoritära regimens företrädare. I det fjärde och sista fallet som analyseras i detta kapitel, Colombia 1956-58, deltog vänstern över huvud taget inte. Transitionen var en ren elituppgörelse som ledde till en valdemokrati. Utifrån dessa fall kan man dra slutsatsen att vänstern inte är nödvändig för transition, men att dess närvaro kan påverka demokratin bortom valdemokratin.

Det är därför befogat att gå vidare och analysera vänsterns roll i demokratins fördjupning, vilket görs i kapitel 7. Här analyseras två fall där vänstern i regeringsställning försökt införa deltagardemokrati med antikapitalistiska förtecken. I Chile under Salvador Allendes ledning 1970-73 ledde detta till en militärkupp och i Guatemala 1944-54 slutade processen med en amerikansk militär intervention. I två andra fall analyseras hur vänstern i opposition kämpat för deltagardemokrati och mot kapitalismen: Brasilien (före 2002 då Lula och arbetarpartiet kunde bilda regering) och El Salvador under 1990-talet. I kapitel 8 följer en analys av vänsterns roll för stabiliseringen av den liberala demokratin. De fall som tas upp är Costa Rica, Venezuela under 1950-1980-talen och Chile. Denna analys visar att det är möjligt att etablera och konsolidera liberal demokrati med socialdemokratisk prägel i Latinamerika.

I kapitel 9-10 förs så strukturperspektivet in i analysen. Strukturella hinder och

möjligheter relaterade till den ekonomiska eliten (storgodsägare och företagare), militären samt USA undersöks. Om transitionen kontrolleras av militären leder det till en "väktardemokrati" som innebär en strukturell begränsning för demokratins fortsatta utveckling och fördjupning. USA har ibland stött utvecklingen av liberal demokrati, men är alltid motståndare till en fördjupad deltagardemokrati. USAs roll som demokratifrämjare är underställd andra utrikespolitiska mål av ekonomisk och säkerhetspolitisk art.

Det avslutande kapitlet sammanfattar studiens slutsatser. Det kan konstateras att vänstern inte är avgörande för transition till valdemokrati. Förekomsten av en ekonomisk kris tycks vara en betydligt viktigare faktor. USAs inställning spelar också en betydelsefull roll. En vänster som står för liberal demokrati och socioekonomiska reformer kan trots allt spela en aktiv roll i såväl transition som konsolidering. Det är möjligt att etablera och konsolidera liberal demokrati med socialdemokratisk prägel i Latinamerika. Men det är inte möjligt att ändra en redan konsoliderad demokratimodell om inte elitaktörerna accepterar det. Det är de dominerande elitaktörernas acceptans som är avgörande.

Syfte och frågeställningar

Avhandlingens "övergripande syfte" anges vara att "analysera den latinamerikanska vänsterns roll under transitionen från diktatur till demokratiskt styre, samt dess betydelse på vägen mot en fördjupad och konsoliderad demokrati" (s 8). Lite längre fram presenteras det "primära syftet" som att empiriskt visa vilken roll vänstern som politisk aktör har under en demokratiseringsprocess mot en fördjupad demokrati (s 16). Detta antyder att den senare fasen i

demokratiseringsprocessen, d.v.s. demokratiens fördjupning, är viktigast och att transitionen "från diktatur till demokratiskt styre" ska ses mer som en bakgrund. Betraktar man frågeställningarna och avhandlingens uppläggning i stort har dock inte transitionen en mer undanskymd position än demokratiens fördjupning. Tvärtom ägnas två och en halv frågeställning åt transitionsfasen, medan endast en och en halv frågeställning handlar om demokratiens fördjupning. Man får intrycket att Nilsson inlett studiet med en ganska konventionell fokusering på transitionsprocesser, men under arbetets gång blivit alltmer intresserad av demokratiens fördjupning. Det är absolut inget fel med det, men man kunde ha önskat en lite bättre precision och enhetlighet i formuleringen av syfte och frågeställningar. Detta intryck förstärks av att de frågeställningar som dyker upp i inledningen till det avslutande kapitlet delvis skiljer sig från de frågeställningar som formulerats i inledningskapitlet. Denna bristande överensstämmelse mellan inlednings- och avslutningskapitel är dock inget som allvarligt inverkar på analysen i sin helhet. Snarare är det en (av flera) indikationer på att författaren lidit av viss tidsbrist vid färdigställandet av slutkapitlet.

Metod

Val av fall

Val av fall för studien förtjänar en diskussion. Utgångspunkten var, som tidigare tagits upp, att få med fall med alla logiska kombinationer avseende vänsterns närvaro respektive frånvaro i transitionsprocessen som kollektiv aktör respektive genom individuella ledare. (Se figur 1 ovan.) När det gäller demokratiens fördjupning handlade det om fall där vänstern i regerings-

ställning respektive opposition arbetat för liberal demokrati respektive deltagardemokrati. (Se figur 2 ovan.) Kriterierna för urvalet är således klara. Vad som är oklart är hur hela universum av möjliga fall ser ut. De fall Nilsson väljer ut ter sig som väl valda utifrån de givna kriterierna men det förs inte i avhandlingen någon diskussion om vilka andra fall som hade kunnat väljas. Avsaknaden av en sådan diskussion gör det lite problematiskt att bedöma hållbarheten i avhandlingens generaliseringar. Förutom de fall som analyseras i avhandlingen nämns vänstern i Nicaragua, Guatemala och Mexico, men utan någon motivering till att dessa länder inte blir föremål för närmare studier. Ett viktigt land som Argentina, som sedan 2003 styrs av den populistiske men vänsterinriktade Nestor Kirchner, tas över huvud taget inte upp i boken. Inte heller Uruguay som styrs av en vänsterkoalition sedan 2004 eller Bolivia med en stark vänsteropposition (som kom till makten efter avhandlingens publicering) nämns. Flera andra aktuella fall hade kunnat tas upp i en region som under senare år upplevt en formidabel vänstervåg. Men denna helhetsbild framträder aldrig riktigt i avhandlingen trots att författaren uppenbarligen är mycket väl inläst på Latinamerikas politiska historia och onekligen greppar ett mycket brett empiriskt fält.

Urvalsproblematiken hade kunnat hanteras på ett ganska enkelt sätt om författaren helt enkelt listat alla tänkbara fall och utifrån detta motiverat de val han gjort utifrån de aktuella kriterierna. En utgångspunkt för en sådan lista skulle ha kunnat vara tabell 2 och 3 i avhandlingen som uppges innehålla förteckningar över demokratiska transitioner i Latinamerika 1918-1958 samt 1978 och framåt. Dessa tabeller är dock behäftade med en del

oklarheter (mer om det nedan) och används inte i syfte att diskutera val av fall.

Hur definiera vänstern?

Ett annat metodproblem, med konsekvenser för val av fall, är definitionen av "vänstern". "Vänstern" kan inte enbart definieras utifrån klassdimension eller ideologiska utgångspunkter, skriver Nilsson (s 108), men vilka andra kriterier är lämpliga att använda? I slutändan verkar det vara ideologiska kriterier som blir avgörande även för Nilsson (s 109). Grundläggande är att vänstern står till vänster om högern (s 108), något som närmast framstår som ett tautologiskt påstående. Åtminstone är det en så bred definition att alla positioner från Fidel Castros till Tony Blairs inkluderas. Nu gör Nilsson dock en avgränsning som till viss del snävar in fältet. Det är nämligen endast den demokratiska vänstern (liberaldemokratisk eller deltagardemokratisk) som är föremål för analysen (s 8, 14). Man kan dock fråga sig om avgränsningen mellan demokratisk och odemokratisk vänster är så glasklar och oproblematisk. Är exempelvis gerillagrupper som är beredda att använda våldsamma metoder per definition odemokratiska? I så fall exkluderas t.ex. zapatisterna i Mexiko och (i en annan kontext) ANC i apart-

heidregimens Sydafrika. Det ter sig inte heller självklart att hävda att sandinistregimen i Nicaragua under 1980-talet var odemokratisk, vilket författaren gör (s 227). Frågan om gränsdragningen mellan demokratisk och odemokratisk vänster samt den allmänna definitionen av vänstern borde ha diskuterats mer i avhandlingen.

Teori/begrepp och deras empiriska tillämpning

Liberal teori

Det ligger kanske nära till hands att anta att en avhandling om vänsterns roll i demokratiseringsprocesser skulle åtminstone delvis utgå från vänsterinriktad teorbildning, d.v.s. marxistiskt influerade perspektiv som bygger på en maximalistisk demokratidefinition, en bred analys av kampen för demokrati inom olika samhällssektorer och en fokusering på kapitalismens utveckling och klasstrukturer för att förklara demokratiseringsprocessen. Nilsson väljer dock ett konventionellt liberalt teoretiskt ramverk med en minimalistisk demokratidefinition, fokus på regimtransitioner och aktörer och deras idéer som de viktigaste förklaringsfaktorerna. (Se figur 3.)

Figur 3. Jämförelse mellan "vänster-teori" och Nilssons liberala teori.

"Vänster-teori"		Nilssons teori
Maximalistisk demokratidefinition		Minimalistisk demokratidefinition
Demokratisering relevant i alla samhällssektorer		Regimtransition
Kapitalismens utveckling, klasstrukturer		Aktörer och idéer

Vänsterns roll i demokratiseringsprocessen analyseras således med hjälp av ett teoretiskt ramverk som ligger mycket långt från ett vänsterperspektiv. Det behöver inte alls vara något fel med det. Det kan t.o.m. vara en poäng att förankra studien i konventionell liberal teoribildning, men studera en aktör som sällan får mycket uppmärksamhet i denna litteratur. Vad jag efterlyser är dock en diskussion om och tydlig motivering till avhandlingens grundläggande teoretiska perspektiv. Nilsson refererar på ett par ställen till marxistiskt influerade demokratiseringsforskare som Göran Therborn och Rueschemeyer, Stephens & Stephens (vilka han benämner "transitionsteoretiker" trots att de brukar karaktäriseras som strukturalister snarare än transitionsteoretiker), men dessa sätter inte några djupare spår i avhandlingen. Man kan fråga sig om slutsatserna om vänsterns roll i demokratiseringsprocesserna i Latinamerika blivit annorlunda om Nilsson valt en bredare demokratidefinition, fokuserat på demokratins substansfrågor och analyserat samhällsstrukturer utifrån ett mer "vänsterinriktat" perspektiv. Svaret är naturligtvis att det hade blivit en helt annan studie med andra slutsatser. Jag påstår inte att Nilsson borde ha genomfört denna studie istället, men det hade varit önskvärt med några reflektioner kring – och motivering till – valet av övergripande teoretiskt perspektiv.

Demokratisering

Det finns i avhandlingen en viss spänning mellan å ena sidan en ganska snäv, men konventionell syn på vad demokratisering är och å andra sidan en ambition att analysera demokratins fördjupning och deltagardemokratiska aspekter. I inledningen slås det fast att endast studier av regimförändringar är "demokratiseringsstudier".

Teorier om civilsamhället och politiska partier och normativ demokratiteori etc. inkluderas inte i denna forskningstradition (s 11). Det är ett påstående som rimmar illa med Nilssons egen analys av demokratins fördjupning och deltagardemokrati, för visst är det i allra högsta grad en "demokratiseringsstudie" vi har att göra med, trots de i vissa avseenden bredare perspektiven.

Demokratiseringsdefinitionen (s 68): "vägen mot att ständigt införa mera demokrati än tidigare", kan tolkas som en öppning mot mer substantiella eller maximalistiska demokratiseringsdefinitioner. Men Nilsson väljer ändå att hålla fast vid en konventionell syn som bygger på dikotomin diktatur – demokrati (jfr s 47). Detta antingen eller-tänkande framstår som mindre fruktbart än att analysera förändringar i graden av demokrati (vilket ju faktiskt görs i avhandlingen när demokratins fördjupning analyseras). Jag ställer mig för övrigt även något frågande till användningen av begreppet "diktatur". Vanligen reserveras begreppet diktatur för enväldiga styren där makten är koncentrerad hos en diktator. Många auktoritära regimer har inte denna karaktär.

Uppmärksamheten på deltagardemokratiska aspekter av demokratiseringsprocesser är lovvärd, men detta perspektiv begränsas av att studien avgränsats till att enbart behandla den nationella nivån (s 39). Deltagardemokratiska projekt handlar ju som bekant i första hand om den lokala nivån och när denna på förhand har definierats bort blir analysen ganska begränsad.

Transition, konsolidering, stabilisering, fördjupning

Avhandlingen innehåller en relativt rik och komplex begreppsapparat. Det hade

dock varit en fördel om teorikapitlen varit något stramare, med en klar fokusering på begrepp som verkligen används i den empiriska analysen och en något mer stringent begreppsanvändning. Transitionsbegreppet är tydligt definierat efter O'Donnell & Schmitter som "the interval between one political regime and another" (s 67), i praktiken en övergång från auktoritär regim till valdemokrati. Transitionen inleds när det finns tecken på en upplösning inom diktaturen och avslutas när valdemokrati införts (s 67). Detta är klart och tydligt. Något oklarare blir det när Nilsson även laborerar med en "andra transition" som består av konsolidering av valdemokratin eller liberal demokrati (polyarki) eller införande av deltagardemokrati (s 67). Jag anser att det är missvisande att tala om en andra transitionsfas. Innebär det verkligen en regimförändring om valdemokratin konsolideras? Och innebär konsolidering och demokratis fördjupning verkligen samma sak? Demokratins fördjupning är ju något kvalitativt annorlunda än konsolidering av valdemokrati och det skapar enligt min mening bara förvirring att baka ihop dessa båda processer under beteckningen "den andra transitionen".

En annan oklarhet i användningen av transitionsbegreppet är att transition till demokrati (helt rimligt) definieras som en tämligen specifik (och ofta relativt kortvarig) process, men trots det anges mestadels långa tidsintervall eller endast ett startår för transitionerna när dessa listas i tabell 2 och 3 (s 127, 128). Förklaringen till denna motsägelsefullhet är förmodligen att det som tas upp i tabellerna är demokratiska regimer – inte transitioner. Det faktum att Chiles transition som annars dateras 1983-1990 (s 132) i tabell 3 anges från 1990 och framåt (s 128) tyder på att så är fallet.

I kapitel 8 används även begreppet stabilisering (jfr s 83) utan någon tydlig definition. Liberalisering definieras med ett delvis felaktigt citat från O'Donnell & Schmitter (s 69), men återkommer sen inte i analysen. Det är viktigt att hålla isär begreppen liberalisering, transition, konsolidering, stabilisering och demokratis fördjupning. Här kunde man ha önskat sig något större precision i avhandlingen och framförallt en något mer selektiv begreppsgenomgång i teorikapitlen.

Demokratimodeller

Ett för demokratiseringsstudier innovativt drag är att arbeta med demokratimodeller som teoretiska idealtyper. Ett alternativt tillvägagångssätt hade varit att utgå från aktörernas demokratisyn (som den kommer fram i partiprogram etc.), d.v.s. arbetat rent empiriskt. Med de teoretiska idealtyperna finns det en risk att vissa partier och organisationer inte beskrivs på ett helt rättvisande sätt när de kanske tvingas in i teoretiska kategorier som de inte själva ansluter sig till. Det är framförallt den deltagardemokratiska idealtypen som inte alltid känns helt klockren i den empiriska analysen. Med den breda förståelsen av begreppet deltagardemokrati (som för övrigt får en relativt översiktlig teoretisk behandling med tanke på begreppets centrala position i avhandlingen) kategoriseras många tämligen disparata strömningar som deltagardemokratiska. Exempelvis är det ganska stor skillnad mellan den vänster som representeras av Hugo Chavez och zapatisterna. Distinktionen mellan statssocialism och frihetlig socialism försvinner med den breda och något diffusa deltagardemokratiska idealtypen. Ett annat problem är att kooperativa idéer som är viktiga för en stor del av dagens latinamerikanska vänster – och som rimligen är av stor deltagardemokratisk betydelse –

inte tas upp. Vidare saknar jag i den deltagardemokratiska diskussionen litteratur om sociala rörelser i Latinamerika (t.ex. Alvarez et al 1998) och demokratins fördjupning i Latinamerika (t.ex. Rindesfjäll 2005).

Aktörer eller strukturer?

Även om det framstår som en överdrift att påstå att aktör-strukturperspektivet har ignorerats inom demokratiseringsforskningen (s 2, 19, 241), är det mycket välkommet att Nilsson medvetet försöker tillämpa en aktör-strukturansats. Ett problem med det som ska vara den mer strukturellt orienterade delen av analysen är dock att det, som jag uppfattar det, även här i huvudsak blir en aktörsanalys. Oligarkin, militären och USA beskrivs både som aktörer och strukturella hinder, men någon mer djuplodande strukturell analys blir det inte fråga om, förmodligen p.g.a. att Nilsson saknar mer utarbetade teoretiska verktyg för strukturanalys.

Den i huvudsak aktörsinriktade analysen präglar således det mesta av avhandlingen även om en annan strukturell faktor plötsligt lyfts fram som betydelsefull i avhandlingens slutsatser (s 242). Här betonas att ekonomisk kris är en viktig faktor bakom transitionsprocesserna, men detta har inte analyserats teoretiskt eller empiriskt (förutom en kort diskussion på s 69-70).

Sammanfattande omdöme

Jag har i min kritiska granskning uppehållit mig vid vissa begreppsliga oklarheter och mindre utförligt motiverade metodologiska val. Dessa kritiska kommentarer

till trots är det ingen tvekan om att Martin Nilsson lämnat ett viktigt bidrag till svensk demokratiseringsforskning. Avhandlingen är en gedigen forskningsprodukt som präglas av vetenskaplig noggrannhet och systematik. Strukturen är tydlig och det är lätt att följa den röda tråden. Forskningsproblemet är intressant och Nilsson har valt en originell och fruktbar ansats. Avhandlingen är ordentligt förankrad i mycket av den relevanta litteraturen och präglas samtidigt av ett självständigt och kritiskt förhållningssätt till tidigare forskning. Nilssons metodologiska upplägg är djärvt, med systematiska jämförelser av många fall i hela Latinamerika över en lång tidsperiod. Resultaten är kanske inte speciellt förvånande eller nya, men det vetenskapliga bidraget ligger i studiens hela genomförande snarare än i slutsatserna. Problematiseringen av vilken form av demokrati som kan konsolideras är ett viktigt bidrag till demokratiseringsforskningen. Man kan bara hoppas att Nilsson får möjlighet att utveckla en del av dessa resonemang och presentera dem för en internationell läsekrets i någon lämplig tidskrift.

Referenser

- Alvarez, Sonia E., – Dagnino, Evelina – Escobar, Arturo (red), 1998. *Cultures of Politics – Politics of Cultures: Re-visioning Latin American Social Movements*. Boulder: Westview Press.
- Rindesfjäll, Teresia, 2005. *Democracy Beyond the Ballot Box: Citizen Participation and Social Rights in Post-Transition Chile*. Statsvetenskapliga institutet, Lunds universitet.

Prenumerera på Statsvetenskaplig tidskrift!
www.statsvetenskapligtidskrift.se